

ROMÂNIA
Avocatul Poporului

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București
www.avp.ro

Tel.: +40-21-312.71.01, Fax: +40-21-312.49.21, E-mail: avp@avp.ro

Tel. dispecerat: +40-21-312.71.34, E-mail: petitii@avp.ro

Nr. 27502/20.07.2026

Domnului Cseke Attila Zoltán, Ministru interimar
Ministerul Sănătății

RECOMANDAREA

Nr. 166 din 20 iulie 2026

privind respectarea dreptului tinerilor cu tulburări de neurodezvoltare la ocrotirea
sănătății și la accesul adaptat la serviciile publice de sănătate

Prin petiția nr. 47/05.01.2026, doamna președinta
Asociației și „părinte
de 11 ani al unui copil cu ”, domiciliată în municipiul București,
se adresează Avocatului Poporului semnalându-i existența unor încălcări sistemice ale
drepturilor fundamentale ale copiilor și tinerilor cu tulburări de neurodezvoltare (*autism,*
întârziere globală de dezvoltare, dizabilitate intelectuală, ADHD și tulburări asociate), în
cadrul instituțional al sistemului public de sănătate din România.

Petenta invocă, în esență, încălcarea dreptului constituțional la ocrotirea sănătății,
a principiului nediscriminării și a accesului egal la servicii publice, ca urmare a unor
practici medicale neadaptate, neglijente sau neconforme cu obligațiile legale ale statului
român față de persoanele cu dizabilități. Aceasta reclamă existența unor **situații recurente care**
afectează copiii și tinerii cu tulburări de neurodezvoltare, cunoscute atât din **experiența**
proprie, cât din cele **semnalate Asociației** **de numeroși părinți și aparținători ai**
unor copii și tineri cu tulburări de neurodezvoltare, constând în: **imposibilitatea accesării**
efective a serviciilor publice de sănătate din cauza procedurilor standard neadaptate
(examinări, investigații, tratamente); ignorarea sau minimalizarea durerii și a simptomelor
somatice, pe considerentul dizabilității sau al manifestărilor comportamentale; **lipsa**

serviciilor medicale și stomatologice adaptate funcționării atipice a acestor persoane; refuzul, explicit sau implicit, al efectuării investigațiilor medicale necesare, în cazul existenței unor comorbidități.

Petenta subliniază și faptul că literatura medicală recentă evidențiază **asocierea frecventă a tulburărilor de neurodezvoltare cu afecțiuni neurologice, gastrointestinale, metabolice și imunologice, precum și cu durere subraportată, ca urmare a dificultăților de comunicare, ceea ce impune adaptarea procedurilor medicale la nevoile specifice ale acestor persoane.** În acest context, solicită intervenția Avocatului Poporului pentru respectarea drepturilor fundamentale ale copiilor și tinerilor cu tulburări de neurodezvoltare.

Aspectele semnalate relevă posibila încălcare a dispozițiilor constituționale și legale precum art. 34 alin. (1) din Constituția României, potrivit căruia *dreptul la ocrotirea sănătății* este garantat; art. 50 din Constituția României privind *protecția persoanelor cu handicap*; art. 49 din Constituție, privind *protecția copiilor și a tinerilor*; Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, ratificată prin Legea nr. 221/2010, în special art. 5 (Egalitatea și nediscriminarea), art.9 (Accesibilitate) și art. 25 (Sănătatea) ; Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății.

Tulburările de neurodezvoltare fac parte din „grupul mai larg de afecțiuni denumite *dizabilități de dezvoltare*”¹ și sunt afecțiuni care interferează cu dezvoltarea normală a sistemului nervos, putând afecta abilitățile cognitive, emoționale și sociale ale persoanei. „Unele dintre cele mai comune tulburări de neurodezvoltare sunt: tulburarea de dezvoltare a limbajului; tulburarea de dezvoltare globală; tulburarea de atenție și hiperactivitate (ADHD): dificultăți în a se concentra, a fi organizat și a controla comportamentul impulsiv; tulburările de spectru autist (TSA): o gamă largă de tulburări care afectează *comunicarea, interacțiunea socială și comportamentul; tulburările de învățare.*”²

În ICD-11³, „tulburările de neurodezvoltare sunt definite ca tulburări comportamentale și cognitive care apar în timpul perioadei de dezvoltare și determină dificultăți semnificative în dobândirea și executarea unor funcții intelectuale, motorii, lingvistice sau sociale specifice”.

¹ Raport privind studiul de bune practici pentru asistarea copiilor cu tulburări de sănătate mintală, tulburări de neurodezvoltare și abuz de substanțe (2024), Consiliul Europei - Prevenirea și protejarea copiilor împotriva violenței, inclusiv în mediul digital, p. 7.

² Informații oferite de Centrul de autism, pe site-ul propriu, la adresa: <https://centruldeautism.ro/tulburarile-de-neurodezvoltare/>

³ Clasificarea internațională a bolilor, cea de-a 11-a revizuire (ICD-11)

În considerarea celor de mai sus, având în vedere caracterul sistemic al problematicei accesului tinerilor (și copiilor) cu tulburări de neurodezvoltare la serviciile publice de sănătate și faptul că privește un grup vulnerabil protejat (*copii și tineri*), instituția Avocatul Poporului s-a sesizat din oficiu și a efectuat demersuri instituționale scrise, adresându-se Ministerului Sănătății, ANPDPD și ANPDCA.

Potrivit art. 3 alin. (1) din *HG nr. 233/2022 privind atribuțiile, organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (ANPDCA)* exercită funcții de strategie, reglementare, control și monitorizare în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului.

În raport cu aceste atribuții, instituției i-a fost solicitat să comunice dacă, în activitatea sa, au fost identificate ori semnalate situații privind încălcarea dreptului copiilor cu tulburări de neurodezvoltare la servicii medicale adaptate nevoilor specifice ale acestora, precum și dacă problematica este reflectată în politicile publice promovate de autoritate.

ANPDCA a arătat că nu există, în prezent, sesizări privind astfel de cazuri concrete și că documentele de politici publice existente vizează copiii cu dizabilități în ansamblu, fără a fi dedicate exclusiv copiilor cu tulburări de neurodezvoltare, abordarea fiind una integrată și nediscriminatorie.

Referitor la posibilitatea elaborării unor programe dedicate și la monitorizarea respectării drepturilor acestor copii în cadrul serviciilor medicale, autoritatea a apreciat că asemenea demersuri depășesc limitele competențelor sale, acestea revenind autorităților din domeniul sănătății publice.

De asemenea, deși a fost solicitată să comunice dacă există mecanisme de cooperare interinstituțională cu Ministerul Sănătății, ANPDPD sau alte autorități și organizații neguvernamentale în vederea asigurării unei abordări integrate a nevoilor medicale ale copiilor și tinerilor cu tulburări de neurodezvoltare, ANPDCA nu a formulat un răspuns. Omisiunea este relevantă în contextul rolului de coordonare și fundamentare a politicilor publice conferit acestei autorități prin HG nr. 233/2022, având în vedere că problematica analizată reclamă, prin natura sa, o abordare interinstituțională.

Totodată, cu privire la eventuale inițiative de politici publice destinate îmbunătățirii accesului copiilor cu tulburări de neurodezvoltare la servicii medicale, ANPDCA s-a limitat la a arăta că susține promovarea unor măsuri care să vizeze incluziunea tuturor copiilor cu dizabilități, fără discriminare pe criteriul tipului de dizabilitate.

Răspunsul comunicat de ANPDCA relevă faptul că autoritatea a analizat problematica sesizată predominant din perspectiva delimitării competențelor instituționale, fără a dezvolta aspectele referitoare la rolul său de promovare a drepturilor copilului și de inițiere ori susținere a unor politici publice integrate în beneficiul copiilor cu tulburări de neurodezvoltare.

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție a circumscris, în esență, problematica sesizată sferei competențelor Ministerului Sănătății, fără a dezvolta în mod corespunzător latura atribuțiilor sale privind fundamentarea politicilor publice, promovarea drepturilor copilului și cooperarea interinstituțională. Or, prezenta sesizare din oficiu nu a vizat exclusiv organizarea serviciilor medicale, aspect pentru care au fost solicitate informații Ministerului Sănătății, ci și modul în care autoritățile cu atribuții în promovarea și protecția drepturilor copilului își exercită rolul de inițiere, coordonare și susținere a unor politici publice capabile să asigure accesul efectiv al copiilor cu tulburări de neurodezvoltare la servicii medicale adaptate nevoilor lor specifice.

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități răspunde Avocatului Poporului prin Adresa nr. 12437/27.05.2026; din răspunsul autorității reiese că ANPDPD s-a preocupat de nevoile persoanelor cu dizabilități inclusiv din sfera tulburărilor de neurodezvoltare, în procesul de tranziție de la copilul cu handicap la tânărul adult cu handicap. Astfel, în vederea asigurării unei abordări coerente și integrate între sistemul de protecție a copilului și cel al persoanelor adulte cu dizabilități, *Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități* instituie prin art. 30 obligația autorităților administrației publice de a planifica și asigura tranziția către sistemul destinat adulților cu handicap, în funcție de nevoile individuale identificate, garantând astfel continuitatea serviciilor de care aceștia beneficiază. Această continuitate reprezintă un element esențial pentru menținerea progreselor funcționale și pentru prevenirea regresului în dezvoltarea abilităților dobândite.

În acest context, pentru a susține persoanele diagnosticate cu TSA (tulburări din spectrul autist) în procesul de reabilitare și integrare socială, ANPDPD a promovat, prin *Ordinul nr. 2300/1457/2025*, menținerea încadrării în grad de handicap pentru tinerii cu tulburări de neurodezvoltare după împlinirea vârstei de 18 ani. Pentru persoanele care au fost încadrate anterior în grad de handicap grav cu asistent personal, această măsură permite menținerea încadrării până la vârsta de 26 de ani, în scopul consolidării abilităților de comunicare, autoservire și adaptare socială dobândite în perioada copilăriei

și adolescenței. Această măsură contribuie în mod direct la **asigurarea continuității beneficiilor și facilităților legale**, precum și la **menținerea accesului la serviciile de recuperare și reabilitare, inclusiv la cele de natură medicală**, reducând riscul de întrerupere a intervențiilor necesare.

De asemenea, ANPDPD ne informează că **studiile realizate în materia drepturilor persoanelor cu dizabilități**, inclusiv cele ale Băncii Mondiale, „relevă existența unor provocări precum lipsa formării adecvate a personalului medical privind nevoile persoanelor cu dizabilități, tendința de subevaluare a capacităților acestora sau absența unor mecanisme sistematice de monitorizare a respectării drepturilor în serviciile medicale.”

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități subliniază că, deși nu are atribuții directe în legătură cu *formarea personalului medical*, care ține de programele coordonate de Ministerul Sănătății, își asumă un rol activ în promovarea unei abordări integrate și în susținerea colaborării interinstituționale. În vederea prevenirii practicilor discriminatorii și a asigurării unui acces efectiv și nediscriminatoriu la serviciile de sănătate, apreciază necesară consolidarea formării profesionale a personalului medical, prin includerea unor module dedicate drepturilor și nevoilor persoanelor cu dizabilități, precum și dezvoltarea unor servicii adaptate și integrate, în colaborare cu instituțiile competente.

Ministerul Sănătății a transmis instituției Avocatul Poporului un răspuns amplu și documentat, în care identifică și explică o serie de dificultăți privind accesul la servicii medicale a copiilor și tinerilor cu tulburări de neurodezvoltare.

Autoritatea arată că tulburările de neurodezvoltare cuprind: Dizabilitatea Intelectuală, Tulburarea din Spectrul Autismului, Tulburarea Hiperkinetică cu deficit de atenție, tulburările de limbaj și comunicare, tulburările de învățare. Dintre toate aceste tulburări, Tulburarea din Spectrul Autismului (TSA) prezintă cele mai mari provocări din punct de vedere medical, fiind o tulburare în dezvoltarea circuitelor cerebrale, cu afectarea abilităților de comunicare și interacțiune socială, căreia nu i se cunosc nici cauzele și pentru care nu există niciun tratament curativ, în ciuda eforturilor de cercetare masive depuse în ultimii 20 de ani.

Din răspunsul Ministerului rezultă că tulburarea din spectrul autismului, cuprinde 3 niveluri de funcționare: „înalt funcțional”, „mediu funcțional” și „slab funcțional”, pacienții din grupa „slab funcțional” asociind cele mai frecvente comorbidități psihiatrice, neurologice și somatice. Abilitățile de comunicare ale acestora sunt profund afectate,

pacienții sunt non verbali sau minim verbali (*sub 5 cuvinte în vocabular*), astfel, atât abilitățile acestora de comunicare verbală, cât și non verbală sunt extrem de limitate.

Totodată, acești pacienți prezintă deficite majore de procesare senzorială (*stimuli auditivi, vizuali, olfactivi, tactili etc*), iar studiile arată modificarea pragurilor la durere, cel mai frecvent în sensul creșterii pragului dureros (*stimuli care în mod normal creează durere unei persoane fără TSA, nu produc același nivel așteptat de durere persoanelor cu TSA*) dar și în sens invers, al scăderii pragului dureros (*stimuli care în mod normal nu provoacă durere persoanelor fără TSA, produc durere celor cu un diagnostic de TSA.*).

Ministerul recunoaște existența unor dificultăți obiective generate de aspectele relevate anterior, care împreună cu dificultățile majore de comunicare, atât din punct de vedere expresiv, cât și receptiv și nonverbal, îngreunează semnificativ procesul de diagnostic al unei afecțiuni somatice intercurrente.

Referitor la investigațiile medicale, ministerul subliniază că rolul îngrijitorului primar este esențial în derularea actului medical prin furnizarea de date anamnestice corecte și complete. În aceste cazuri există mari dificultăți în ce privește colaborarea pacienților la manevrele de examinare fizică (de exemplu palpate, auscultare, percuție), și când sunt necesare servicii medicale de tip analize sanguine, radiografii, ecografii, etc.

Simptomul principal manifestat de pacientul cu tulburări de neurodezvoltare este agitația marcată care apare în mediul nou și steril al serviciilor de investigație și astfel anumite investigații nu pot fi efectuate sau necesită sedarea completă a pacientului (de exemplu la efectuarea investigațiilor unde pacientul trebuie să nu se miște o perioadă îndelungată de timp).

Autoritatea explică și faptul că o potențială soluție poate fi desensibilizarea pacientului la mediul de spital sau la camera de investigații, însă acest proces trebuie derulat în cadrul programului terapeutic de recuperare, durează luni uneori chiar ani și necesită expunere repetată și graduală a pacientului la noul mediu, împreună cu echipa de terapeuți implicată în recuperare.

În acest context, apreciem că sublinierea caracterului esențial al informațiilor furnizate de îngrijitorul principal evidențiază utilitatea unor instrumente standardizate, a unor fișe dedicate, de tip „Hospital Passport” din Marea Britanie, care să fie completate împreună cu familia copilului/tânărului cu tulburări de neurodezvoltare și în care să fie consemnate aspecte relevante pentru medic înainte de consultație/investigație: *cum comunică pacientul; ce îl liniștește; ce îl agită; dacă suportă atingerea; sensibilități senzoriale;*

modalități eficiente de examinare; eventualele riscuri. Aceste informații vor fi astfel puse la dispoziția personalului medical, într-o manieră structurată și ușor accesibilă, înaintea efectuării consultației sau investigațiilor.

O altă problemă pe care o relevă răspunsul ministerului privește serviciile de **investigare paraclinice necesare** acestei categorii de pacienți, care se desfășoară, de regulă, în **unități sanitare care nu au profil psihiatric**. Întrucât spitalele de psihiatrie dispun de **dotări limitate pentru anumite investigații imagistice necesare stabilirii diagnosticului diferențial**, medicii psihiatri și psihiatri pediatri solicită frecvent aceste servicii prin consulturi interdisciplinare în alte secții sau în alte unități sanitare, unde activitatea este organizată în funcție de un volum mai mare de pacienți și de gestionarea urgențelor medicale.

Din răspunsul Ministerului Sănătății rezultă că **dificultățile semnalate prin sesizarea din oficiu nu sunt infirmate, ci sunt explicate prin particularitățile medicale și comportamentale ale persoanelor cu tulburări de neurodezvoltare și prin limitele actuale de organizare și adaptare a serviciilor medicale**. În aceste condiții, apreciem că **necesitatea unor instrumente metodologice destinate sprijinirii personalului medical** apare ca o consecință firească a constatărilor formulate chiar de autoritatea competentă.

Nu în ultimul rând, Ministerul Sănătății ne informează că prin **Casa Națională de Asigurări de Sănătate**, este derulat **Programul Național de Sănătate Mintală**, care cuprinde **Subprogramul național de servicii conexe acordate persoanelor diagnosticate cu tulburări din spectrul autist**, finanțat din bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate. În cadrul acestui subprogram sunt acordate servicii conexe actului medical pentru copii și adulți diagnosticați cu tulburări din spectrul autist, respectiv servicii de psihoterapie și/sau consiliere psihologică clinică și/sau intervenții de psihopedagogie specială logopedie, bazate pe metode validate științific și adaptate prin planuri de intervenție personalizate.

Ministerul Sănătății arată că **nu au fost identificate ghiduri internaționale privind adaptarea infrastructurii medicale la nevoile persoanelor cu tulburări din spectrul autist**. Apreciam însă că această împrejurare nu exclude posibilitatea valorificării unor bune practici dezvoltate în alte sisteme de sănătate și elaborarea unor îndrumări metodologice naționale adaptate realităților din România.

În ceea ce privește **ghidurile naționale de practică medicală** răspuns se precizează că acestea sunt **elaborate**, în principal, de **Colegiul Medicilor din România** sau, după caz, de **Colegiul Medicilor Stomatologi din România** ori de societățile medicale de profil.

Analiza răspunsurilor comunicate de autoritățile consultate relevă că **dificultățile semnalate prin sesizarea din oficiu nu au fost infirmate**. Dimpotrivă, Ministerul Sănătății confirmă existența unor **provocări obiective în acordarea serviciilor medicale persoanelor cu tulburări de neurodezvoltare**, iar ANPDPD subliniază **necesitatea consolidării pregătirii personalului medical și a dezvoltării unor servicii adaptate**. În același timp, răspunsul ANPDCA evidențiază o **abordare predominant centrată pe delimitarea competențelor instituționale**, fără dezvoltarea dimensiunii privind promovarea unor politici publice integrate.

În acest context, apreciem că **Ministerul Sănătății, ANPDCA, ANPDPD** ar putea avea în vedere **instituirea unui mecanism de cooperare interinstituțională în vederea identificării principalelor obstacole întâmpinate de copiii și tinerii cu tulburări de neurodezvoltare în accesarea serviciilor medicale și identificarea unor soluții administrative adecvate**.

Avocatul Poporului consideră că **adaptarea serviciilor medicale la nevoile persoanelor cu tulburări de neurodezvoltare nu reprezintă instituirea unui regim privilegiat, ci expresia aplicării principiului egalității reale de șanse în accesarea serviciilor medicale și, totodată îndeplinirea obligațiilor pozitive asumate de statul român prin Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități**.

În considerarea celor de mai sus, în temeiul prevederilor **art. 59 din Constituția României și ale art. 24 alin. (1) și (2) din Legea nr.35/1997 privind organizarea și funcționarea Avocatului Poporului**, republicată și în vederea realizării scopului constituțional și legal al Avocatului Poporului, privind apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice, în raporturile acestora cu autoritățile publice, emit prezenta

RECOMANDARE

1. conducerea Ministerului Sănătății va analiza oportunitatea elaborării unor **îndrumări metodologice privind adaptarea**, în limite rezonabile și în funcție de specificul fiecărei unități sanitare, a **serviciilor și procedurilor medicale destinate persoanelor cu tulburări de neurodezvoltare**. Aceste instrumente metodologice ar putea avea în vedere, cu titlu exemplificativ, aspecte precum: **modalități de comunicare și relaționare cu persoanele cu**

tulburări de neurodezvoltare și cu aparținătorii acestora; *evaluarea durerii și a simptomelor somatice* la pacienții cu dificultăți de comunicare; *adaptarea modului de desfășurare a investigațiilor și procedurilor medicale* (recoltare, imagistică, explorări funcționale etc.) atunci când particularitățile pacientului o impun; *măsuri organizatorice care pot reduce suprastimularea senzorială* (programări dedicate, reducerea timpilor de așteptare, utilizarea unor spații liniștite, atunci când organizarea unității sanitare permite); *colaborarea interdisciplinară între medicii specialiști implicați în îngrijirea acestor pacienți*;

2. conducerea Ministerului Sănătății va dispune analizarea oportunității incluserii, în programele de formare profesională continuă a personalului medical, a unor module referitoare la comunicarea cu persoanele cu tulburări de neurodezvoltare, evaluarea durerii și abordarea clinică a simptomatologiei la această categorie de pacienți;

3. conducerea Ministerului Sănătății va dispune **analizarea oportunității implementării în spitale a unui instrument standardizat de informare clinică prealabilă, destinat facilitării accesării consultațiilor/investigațiilor medicale de către persoanele atipice, cu tulburări de neurodezvoltare**;

4. conducerea Ministerului Sănătății va dispune informarea instituției Avocatul Poporului, în termen de 45 de zile, privitor la însușirea Recomandării și măsurile adoptate/avute în vedere.

Avocatul Poporului,

Renate WEBER

